

Podsumowanie rozprawy doktorskiej

"Oddziaływanie amyloidu β z modelowymi błonami komórkowymi – badania nad mechanizmem powstawania choroby Alzheimera i nowe podejście terapeutyczne "

Dusan Mrdenovic, MSc

Choroba Alzheimera (AD) jest powiązana z agregowaniem amyloidu β (A β) i tworzeniem złogów białek w mózgu pacjentów. Postulowane kaskadowe agregowanie A β sugeruje, że nadprodukcja, agregacja i akumulacja A β w ludzkim mózgu wyzwała kaskadę zdarzeń na poziomie molekularnym i komórkowym prowadzących do postępującej neurodegeneracji. Zgodnie z tą teorią, monomery A β (A β M) agregują do różnego rodzaju oligomerów A β (A β O) i włókienek A β (A β F). Najnowsze badania wykazały, że A β M i A β F nie są toksyczne, podczas gdy A β O charakteryzują się wysoką toksycznością. A β O przenikają przez błonę komórkową, jednak mechanizm tego zjawiska jest nadal przedmiotem dyskusji. Ponadto nie jest wiadome, jaki rodzaj A β O przenika przez błonę komórkową, gdyż są to agregaty silnie polimorficzne. Dlatego niniejsza rozprawa ma na celu wyjaśnienie mechanizmu przenikania A β O przez modelową błonę komórkową i zidentyfikowanie jaki typ A β O jest odpowiedzialny za to zjawisko.

Agregowanie A β monitorowano za pomocą mikroskopii sił atomowych (AFM) w celu zidentyfikowania różnych form powstałych A β O. W oparciu o rozmiar A β O, sklasyfikowano je na oligomery o małym rozmiarze (ang. small size, SS) i o dużym rozmiarze (ang. large size, LS). Obrazowanie AFM wykazało, że LS A β O migrują na powierzchni błony bez naruszania jej integralności. W przeciwieństwie do tego, SS A β O przenikają przez błonę tworząc w niej pory i usuwając z niej lipidy. Co ciekawe, pomimo różnych mechanizmów oddziaływania z błoną, zarówno oligomery SS jak i LS zmniejszają moduł Younga błony o ~45%.

Następnie zbadano oddziaływanie toksycznych form A β O z modelową błoną komórkową za pomocą technik elektrochemicznych i spektroskopii IR. Jako pomiar kontrolny, zbadano oddziaływanie nietoksycznych A β M z modelową błoną komórkową. Pomiar pojemności różnicowej i elektrochemicznej spektroskopii impedancyjnej (ang. electrochemical impedance spectroscopy, EIS) wykazały, że na skutek tworzenia w błonie porów przez A β O, właściwości elektryczne błony ulegają znaczącej zmianie. Spektroskopia absorpcyjna w podczerwieni z modulacją polaryzacji (ang. polarization modulation-infrared reflection adsorption spectroscopy PM-IRRAS) wykazała, że zarówno A β M jak i A β O powodują zmiany w konformacji i orientacji łańcucha acylowego lipidów. Zarówno A β M jak i A β O oddziałują z hydrofilowymi główkami lipidów, ale w inny sposób. A β M usuwają cząsteczki wody z obszarów hydrofilowych błony, ale nie wpływają na orientację części hydrofilowej lipidów. Natomiast A β O nie zmieniają ilości wody, ale znacząco wpływają na orientację części hydrofilowej lipidów. Dwuwymiarowa spektroskopia korelacyjna (2D-COS) wykazała, że zmiany strukturalne w lipidach poprzedzają zmiany w strukturze drugorzędowej A β zgodnie z mechanizmem ich agregacji.

Końcowym etapem badań było zrozumienie mechanizmu oddziaływania inhibitora, związku na bazie fluorenu o nazwie K162, z toksyczną formą A β O. Badania EIS i AFM wykazały, że K162 zapobiega przenikaniu A β O przez modelową błonę komórkową i tworzeniu w niej porów. Symulacje wykonane przy użyciu dynamiki molekularnej (ang. molecular dynamic, MD) wykazały, że po utworzeniu kompleksu A β -K162, dalsze agregowanie takich kompleksów jest energetycznie niekorzystane. Jednakże badania AFM udowodniły, że pomimo obecności K162, A β wciąż agreguje. Wynika to z tego, że K162 wykazuje tendencje do samoagregowania. Dlatego nie wszystkie cząsteczki K162 biorą udział w tworzeniu kompleksów A β -K162. W konsekwencji, agregowanie A β w obecności K162 jest jedynie spowolniona, ale nie całkowicie zahamowana. Ponadto, obecność K162 wpływa na mechanizm agregowania A β , ponieważ K162 inhibuje powstawanie toksycznych form A β O a jedynie nietoksyczne formy A β , takie jak A β Ms, A β Ds i A β Fs są produkowane. W przeciwieństwie do innych inhibitorów, K162 nie usuwa neurologicznie korzystnych A β M. Rozszyfrowany mechanizm hamowania powstania toksycznych form A β przez K162 nie tylko potwierdza wcześniejsze badania in vivo, ale także dostarcza nowatorskich rozwiązań terapeutycznych, które można wykorzystać w przyszłych badaniach nad walką z chorobą Alzheimera.

.....